

БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ПУБЛІКАЦІЙ З ПИТАНЬ МІГРАЦІЇ, ЕКОНОМІКИ ТА БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Діденко І. В.,

кандидат економічних наук, старший викладач, Сумський державний університет

e-mail: i.didenko@uabs.sumdu.edu.ua

http://orcid.org/0000-0003-1934-7031

Волік К. В.,

аспірант, Сумський державний університет

e-mail: k.volik@crkp.sumdu.edu.ua

https://orcid.org/0000-0001-7507-4010

У роботі представлено результати проведення бібліометричного аналізу публікацій, тематичне спрямування яких пов'язане з питаннями міграції, економіки та безпеки країни. Для наочного представлення результатів дослідження було використано метод візуалізації. Дослідження проводилося з використанням програмного забезпечення VOSviewer. Даний програмний комплекс дозволив здійснити аналіз спільного вживання ключових слів у публікаціях та дав можливість виявити країни-партнери у проведенні досліджень з цього питання.

Аналіз проводився на основі робіт, які були опубліковані за період 1645-2020 рр. та індексувалися наукометричною базою даних Scopus. Пошуковий запит формувався з наступних ключових слів: «migration», «human mobility», «economy», «security», «safety». Окрім цього, для точнішого пошуку запит було обмежено такими областями знань: Social Sciences, Environmental Sciences, Agricultural and Biological Sciences, Economics, Econometrics and Finance, Arts and Humanities, Business, Management and Accounting, Multidisciplinary, Decision Sciences. Загалом було опрацьовано 1781 документ, з яких 1192 – наукові статті.

У результаті проведено дослідження було виявлено, що з початком двадцятого століття у науковій спільноті спостерігається зростання інтересу до питань, присвячених взаємозв'язку між міграцією населення, економікою та безпекою країни. Найбільша кількість публікацій з досліджуваного питання протягом аналізованого періоду зафіксована у 2020 році та складає 179 документів.

Географія публікацій показала, що найбільший вклад у розвиток досліджень з даного питання зробили науковці з США, Великобританії, Канади, Німеччини, Австралії та Китаю. Аналіз наукової співпраці за досліджуваною тематикою показав, що США та Великобританія мають найбільшу кількість взаємозв'язків з іншими країнами щодо здійснення спільних наукових досліджень у цій сфері.

Кластеризація ключових слів дала можливість виділити чотири кластери, які включають в себе слова, об'єднані за найпоширенішими напрямками досліджень. До найпопулярніших напрямків відносяться дослідження щодо впливу кліматичних змін на міграцію, взаємозв'язку міграційних процесів з соціально-економічними змінами в країнах, пов'язаності міграції та безпеки країни тощо.

Отримані результати дослідження є актуальними та дають можливість сформулювати вектор подальшого вивчення даного питання.

Ключові слова: безпека, бібліометричний аналіз, економіка, міграція, публікаційна активність.

DOI: 10.21272/1817-9215.2021.3-9

ВСТУП

Забезпечення національної безпеки завжди було і залишається першочерговим завданням для країни, оскільки є запорукою стабільного соціально-економічного розвитку суспільства. Процеси, пов'язані з міграцією населення, постійно викликали навколо себе гостру полеміку як в політичних, так і наукових колах. Основним чином дискусія ведеться з приводу визначення якісних характеристик міграції та побудови ефективної міграційної політики, спрямованої на розвиток людського капіталу країни та пожвавлення національної економіки. Мобільність людських ресурсів може призводити до диспропорцій у структурі демографічного потенціалу як країни-донора, так і країни-реципієнта. З огляду на те, які зміни міграція привносить у структуру населення країни, можна спостерігати як прискорення економічного росту держави, так і його гальмування, що не може не позначитися на рівні безпеки країни. Викладене вище зумовлює актуальність дослідження взаємозв'язку міграції населення з економікою та безпекою країни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню питань взаємозв'язку міграції населення та безпеки країни мали місце у роботах Ф. Б. Адамсона [1] та Дж. Естевенса [2]. Питанням забезпечення країн

від нелегальної міграції, яка є причиною економічного спаду та загрожує безпеці країни, займалися М. Р. Розенблум [3] та Р. Андерсон [4]. Дослідженням причин, які впливають на прийняття людиною рішення щодо міграції займалися Т. Афіфі, А. С. Ахмед, С. Р. Хасан та ін [5]. М. А. Алексєєв [6] та С. Кастлес [7] досліджують соціально-економічні та безпекові наслідки міграції. Питанням аналізу міграційних криз та вдосконаленню імміграційної політики присвячені роботи С. Макмехона [8; 9].

Вітчизняні науковці у своїх роботах досліджують економічні, політичні та безпекові детермінанти впливу на міграційні мотиви [10]; наслідки міграційної культури для національної безпеки [11]; а також вплив міграції на сталий економічний розвиток країни [12].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даного дослідження є проведення бібліометричного аналізу публікацій з питань міграції, економіки та безпеки країни для вивчення взаємозв'язків між цими поняттями та виявлення нових напрямів досліджень у цій сфері, що сприятиме побудові якісної політики, спрямованої на посилення безпеки країни та покращення регулювання економіки через міграційні механізми.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для здійснення бібліометричного аналізу публікацій, які присвячені питанням міграції населення, економіки та безпеки країни, було обрано одну з найавторитетніших наукометричних та реферативних баз даних – Scopus. Пошуковий запит будувався таким чином, щоб максимально охопити широке коло досліджень у сферах знань, які максимально наближені до питань, що стосуються міграційних процесів населення. Для побудови пошукового запиту були обрані наступні терміни: «migration», «human mobility», «econom*», «security», «safety». Пошук публікацій проводився за період з 1945 по 2020 роки. Окрім цього, пошуковий запит був обмежений наступними областями знань: Social Sciences, Environmental Sciences, Agricultural and Biological Sciences, Economics, Econometrics and Finance, Arts and Humanities, Business, Management and Accounting, Multidisciplinary, Decision Sciences. Варто зазначити, що для аналізу бралися виключно англomовні праці, оскільки аналіз бібліометричних мереж проводиться у англomовній програмі VOSviewer.

Таким чином, у Scopus було знайдено 1781 документ, де обрані пошукові терміни зустрічалися одночасно у назві публікацій, їх короткому описі та ключових словах до них. Серед цих документів налічується 1192 статті.

Досліджуючи публікаційну активність науковців, можна спостерігати, що з кожним роком питання взаємозв'язку міграції, економіки та безпеки приділяється все більше уваги. Підтвердженням цьому є рисунок 1, на якому представлено динаміку кількості публікацій у цій сфері.

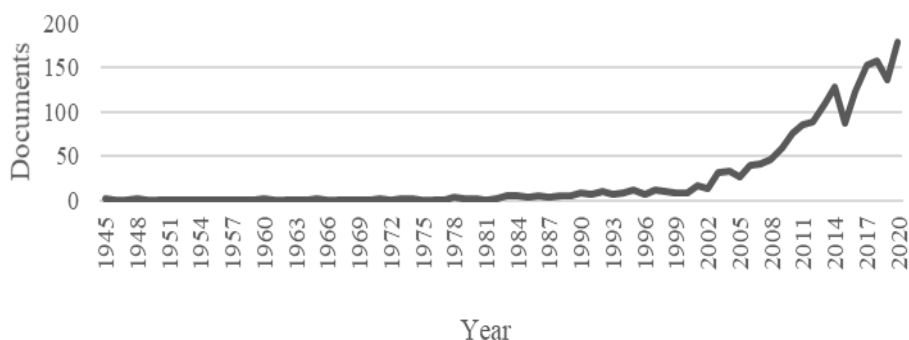

Рисунок 1 – Динаміка публікаційної активності науковців з питань міграції, економіки та безпеки у Scopus (розроблено авторами на основі веб-ресурсу Scopus)

Як можна побачити з рисунку 1, з початком двадцять першого століття у науковій спільноті спостерігається зростання інтересу до питань, присвячених взаємозв'язку між міграцією населення, економікою та безпекою країни, причому даний інтерес пожевляється з кожним роком.

Важливим моментом при здійсненні бібліометричного дослідження є аналіз публікаційної активності відносно країн, оскільки це дає змогу зрозуміти, для яких країн обрана проблематика є особливо актуальною (рис. 2).

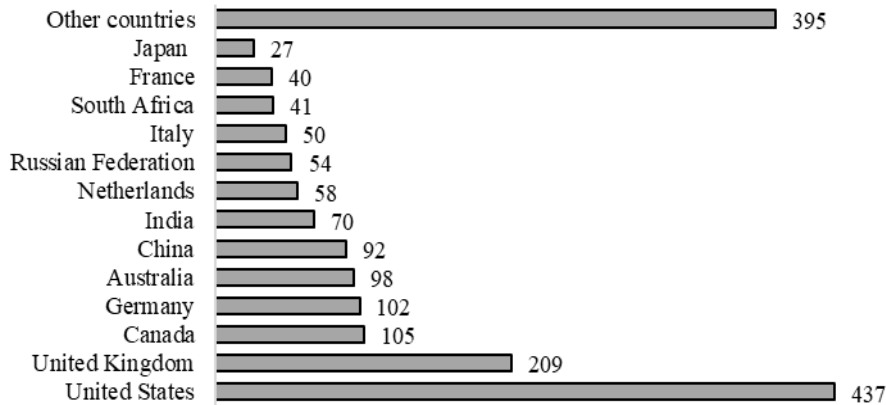

Рисунок 2 – Географія публікацій з питань міграції, економіки та безпеки у Scopus за період 1945-2020 рр. (розроблено авторами на основі веб-ресурсу Scopus)

Географія публікацій (рис. 2) демонструє, що найактивнішою країною у питаннях дослідження взаємозв'язків між міграцією, економікою та безпекою є США, зокрема за 1945-2020 роки науковцями цієї країни було опубліковано 437 праць, що включені до наукометричної бази даних Scopus. На другому місці знаходиться Великобританія – 209 праць, третє місце у Канади – 105 праць. Варто також відзначити, що авторами однієї і тієї ж публікації можуть бути науковці, які належать до різних країн світу, тому деякі праці належать до наукового доробку одночасно декількох країн. На рисунку 3 показано зв'язки між країнами щодо проведення наукових досліджень відносно вивчення взаємозв'язків між міграцією населення, економікою та безпекою країни.

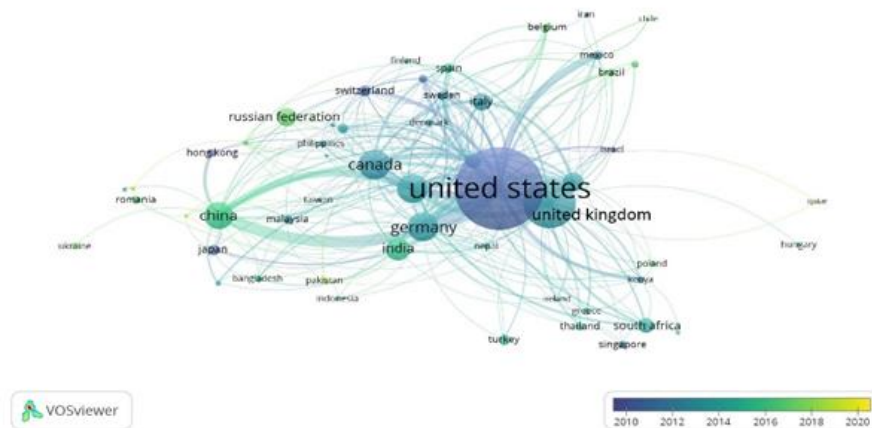

Рисунок 3 – Приналежність науковців до країн, які аналізували питання, що стосуються міграції, економіки та безпеки (розроблено авторами на основі веб-ресурсу Scopus та програмного комплексу VOSviewer)

Як можемо бачити з рисунку 3, співпраця між країнами є досить розповсюдженим явищем. Товщина ліній показує, що найчастіше між собою співпрацюють США та Мексика, США та Китай, США та Канада. Окрім цього в останні п'ять років даним питанням зацікавилися Росія, Індія, Китай, Пакистан, Румунія, Бразилія. Варто відмітити, що Україна має 12 публікацій з досліджуваної проблематики у Scopus. Причому деякі з них виконані у співпраці з Китаєм.

Проведений бібліометричний аналіз публікацій дозволив на основі 492 ключових слів, що вказані в цих працях, виділити чотири кластери (рис. 4). Центральним терміном на карті є міграція, яке зустрічається 408 разів у публікаціях та пов'язане із 453 ключовими словами. Наступні ключові слова зустрічаються дещо менше, проте також мають вагомe значення на карті: людина (140 появ), економіка (126 появ), міжнародний мігрант (113 появ) продовольча безпека (110 появ), кліматичні зміни (102 появи), еміграція та імміграція (87 появ), безпека (85 появ), демографія (71 появ), імміграційна політика (69 появ) тощо. Варто відмітити, що перераховані вище категорії мають спільну появу у наукових працях разом із ключовим словом «міграція».

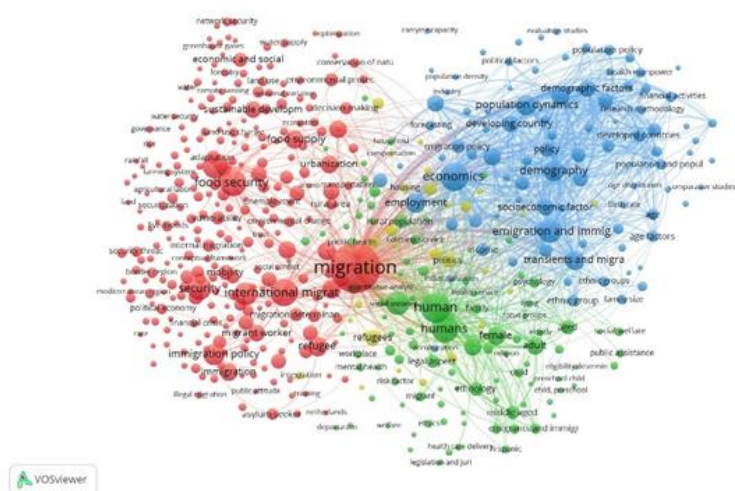

Рисунок 4 – Наукометрична карта за ключовими словами вибраних публікацій, що індексуються Scopus (розроблено авторами на основі веб-ресурсу Scopus та програмного комплексу VOSviewer)

На рисунку 4 різними кольорами представлено чотири кластери, які об'єднують у собі сукупність ключових слів. Червоним кольором позначено перший кластер, який включає в себе найбільшу кількість ключових слів – 273. Найвагомішим у цьому кластері є слово міграція, за ним йде міжнародний мігрант, продовольча безпека, безпека та імміграційна політика, тобто ці слова найчастіше зустрічаються у досліджуваних публікаціях. Враховуючи те, що слово міграція пов'язане зв'язками не лише із словами з першого кластеру, а й має спільні зв'язки і з іншими кластерами, можна говорити про широкий спектр досліджень, які враховують міграційний фактор. Основним чином перший кластер об'єднує у собі дослідження направлені на виявлення взаємозв'язків між міграцією, безпекою та навколишнім середовищем.

Другий кластер позначено синім кольором. Він включає в себе 98 ключових слів, більшість з яких пов'язані із соціально-економічним та демографічними аспектами розвитку країни. Частіше всього у публікаціях зустрічаються такі ключові слова з цього кластеру: економіка, демографія, соціально-економічний фактор, демографічний фактор, динаміка чисельності населення, еміграція та імміграція,

працевлаштування. У цьому кластері об'єднуються дослідження направлені на пошук взаємозв'язку між економікою, населенням та їх соціальним забезпеченням.

Зеленим кольором показано третій кластер, до якого входить 92 ключових слова, які пов'язані з дослідженням людини та її поведінки. Центральними термінами цього кластеру є слова «людина» та «люди», які зустрічалися в публікаціях 140 та 114 разів відповідно. Також досить вагомим у цьому кластері є термін «соціальна безпека».

Четвертий кластер є найменшим та включає всього 29 ключових слів. Даний кластер об'єднав у собі терміни, що більшою мірою стосуються функцій держави у загальному значенні. До цього кластеру включені такі терміни як уряд, політика, біженці тощо. Ключові слова з цього кластеру мають найменше появу у публікаціях та відповідно найменшу кількість зв'язків з іншими словами.

Таким чином, проведена кластеризація ключових слів з вибраних публікацій дозволила умовно поділити слова на групи за певною направленістю досліджень.

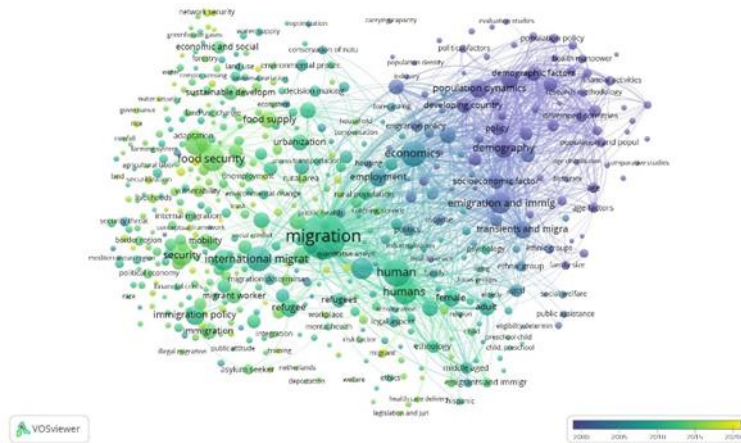

Рисунок 5 – Хронологічне відображення наукометричної карти за ключовими словами вибраних публікацій, що індексуються Scopus (розроблено авторами на основі веб-ресурсу Scopus та програмного комплексу VOSviewer)

За допомогою програмного забезпечення VOSviewer також можна проаналізувати хронологічну появу ключових слів, що дозволяє побачити нові напрями досліджень у певній сфері. Перехід кольору від синього до жовтого характеризує актуальність ключового слова. На рисунку 5 бузковим кольором позначені ключові слова, що більшою мірою відносяться до основоположних понять демографії та соціально-економічних досліджень. Більш новіші дослідження стосуються міграційних процесів в аспекті забезпечення безпеки країни, зокрема продовольчої, та економічного зростання, аналізу кліматичних змін, а також дослідженню міжнародної та трудової міграції та міграційної політики. Таким чином, можна зробити висновок, що дослідження, присвячені вивченню взаємозв'язку між міграцією населення, економікою та безпекою країни є актуальними.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було виявлено, що в останні роки спостерігається зростання інтересу до вивчення питань, що стосуються взаємозв'язку міграції, економіки та безпеки. Зокрема на це вказує щорічне збільшення кількості публікацій, присвячених даній проблематиці. Вагомий вклад у розвиток науки у сфері досліджуваного питання зробили науковці з США, Великобританії, Канади, Німеччини, Австралії та Китаю. Варто відмітити, що в останні п'ять років вагомий

внесок у розвиток досліджень про міграцію, економіку та безпеку країни зробив Китай, що свідчить про його посилену зацікавленість даною проблематикою.

Проведений бібліометричний аналіз публікацій за ключовими словами показав, що термін «міграція» має розгалужену систему зв'язків з іншими термінами, тобто дане поняття дуже часто перетинається у публікаціях з іншими категоріями такими як економіка, демографія, безпека, навколишнє середовище, людина на ін. Окрім цього, кластеризація ключових слів дала можливість виділити чотири кластери, які включають в себе слова, об'єднані за найпоширенішими напрямками досліджень.

Враховуючи наявність взаємозв'язків між такими явищами як міграція, економіка та безпека, є доцільним та необхідним подальше їх дослідження для побудови виваженої політики, яка сприятиме розвитку економіки країни та зміцненню її безпеки. У подальшому планується вивчення взаємозв'язків між міграцією, економікою та безпекою на основі кількісних показників.

SUMMARY

Didenko I., Volik K. Bibliometric analysis of publications on migration, economy and security of the country

The paper presents a bibliometric analysis of publications on migration, economy and security of the country. The visualization method was used to visualize the results of the study. The study was conducted in VOSviewer.

*Publications from the scientometric database Scopus for the period 1645-2020 were taken for analysis. The search query was formed from the following keywords: "migration", "human mobility", "econom *", "security", "safety". In addition, for a more accurate search, the query was limited to the following areas of knowledge: Social Sciences, Environmental Sciences, Agricultural and Biological Sciences, Economics, Econometrics and Finance, Arts and Humanities, Business, Management and Accounting, Multidisciplinary, Decision Sciences. A total of 1,781 documents were processed, of which 1,192 were scientific articles. The article analyzed the sharing of keywords in publications using VOSviewer.*

Analysis of scientists' publication activity has shown that there is a growing interest in studying issues related to the relationship between migration, economy, and security in the scientific community. The largest number of publications on the researched issue during the analyzed period was recorded in 2020 and amounts to 179 documents.

The publications' geography showed that scientists made the most significant contribution to the development of research on this issue from the United States, Great Britain, Canada, Germany, Australia and China. An analysis of scientific cooperation on the research topic showed that the United States and the United Kingdom have the largest number of relationships with other countries to conduct joint research in this area.

Keyword clustering has made it possible to identify four clusters, including words grouped by the most common areas of research. The most popular areas are research on the impact of climate change on migration, the relationship of migration processes with a socio-economic change in countries, the connection between migration and national security, etc.

The results of the study are relevant and provide an opportunity to form a vector for further study of this issue.

Keywords: security, bibliometric analysis, economy, migration, publication activity.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Adamson, F.B. Crossing borders: International migration and national security / F.B. Adamson // *International Security*. – 2006. – №31 (1). – PP. 165-199. doi: 10.1162/isec.2006.31.1.165
2. Esteve, J. Migration crisis in the EU: developing a framework for analysis of national security and defence strategies / J. Esteve // *Comparative Migration Studies*. – 2018. – №6 (1). – Article number 28. doi: 10.1186/s40878-018-0093-3
3. Rosenblum, M.R. Border security: Immigration enforcement between ports of entry. / M.R. Rosenblum // *Immigration Inspections and Enforcement at and Between Ports of Entry*. – 2014. – PP. 49-106.
4. Andersson, R. Europe's failed 'fight' against irregular migration: ethnographic notes on a counterproductive industry / R. Andersson // *Journal of Ethnic and Migration Studies*. – 2016. – №42 (7). – PP. 1055-1075. doi: 10.1080/1369183X.2016.1139446
5. Etzold, B. Rainfall Variability, Hunger, and Social Inequality, and Their Relative Influences on Migration: Evidence from Bangladesh. / B. Etzold, A.U. Ahmed, S.R. Hassan, S. Neelormi, T. Afifi // *Advances in Global Change Research*. – 2016. – №61. – PP. 27-41. doi: 10.1007/978-3-319-25796-92
6. Alexseev, M.A. Socioeconomic and security implications of Chinese Migration in the Russian Far East / M.A. Alexseev // *Post-Soviet Geography and Economics*. – 2001. – №42 (2). – PP. 122-141. doi: 10.1080/10889388.2001.10641166
7. Castles, S. Development and migration or migration and development: What comes first? / S. Castles // *Asian and Pacific Migration Journal*. – 2009. – №18 (4). – PP. 441-471. doi: 10.1177/011719680901800401
8. McMahon, S. The politics of immigration during an economic crisis: analysing political debate on immigration in Southern Europe / S. McMahon // *Journal of Ethnic and Migration Studies*. – 2018. – №44 (14). – PP. 2415-2434. doi: 10.1080/1369183X.2017.1346042
9. Crawley, H., Düvell, F., Jones, K., McMahon, S., & Sigona, N. Unravelling Europe's 'migration crisis':

Journeys over land and sea. / H. Crawley, F. Düvell, K. Jones, S. McMahon, N. Sigona // Unravelling europe's 'migration crisis': Journeys over land and sea. – 2017. – PP. 1-184.

10. Shymanska, K.V., Kurylo, M., Karmaza, O., Timchenko, G. Determinants of migration motives as a precondition for the migration flows formation / K.V. Shymanska, M. Kurylo, O. Karmaza, G. Timchenko // Problems and Perspectives in Management. – 2017. – №15 (3). – PP. 1-13. doi: 10.21511/ppm.15(3-2).2017.05

11. Gryshova, I., Kofman, B., Petrenko, O. Migration cultures and their outcomes for national security / I. Gryshova, B. Kofman, O. Petrenko // Journal of Security and Sustainability Issues. – 2019. – №8 (3). – PP. 521-530. doi: 10.9770/jssi.2019.8.3(18)

12. Kurmaiev, P., Seliverstova, L., Husarevych, N., Kolisnichenko, P. Migration as a factor of the sustainable economic development / P. Kurmaiev, L. Seliverstova, N. Husarevych, P. Kolisnichenko // European Journal of Sustainable Development. – 2020. – №9 (1). – PP. 380-390. doi: 10.14207/ejsd.2020.v9n1p380

REFERENCES

1. Adamson, F.B. (2006). Crossing borders: International migration and national security. *International Security*, 31, 1, 165-199. doi: 10.1162/isec.2006.31.1.165

2. Estevens, J. (2018). Migration crisis in the EU: developing a framework for analysis of national security and defence strategies. *Comparative Migration Studies*, 6, 1, Article number 28. doi: 10.1186/s40878-018-0093-3

3. Rosenblum, M.R. (2014). Border security: Immigration enforcement between ports of entry. *Immigration Inspections and Enforcement at and Between Ports of Entry*, 49-106.

4. Andersson, R. (2016). Europe's failed 'fight' against irregular migration: ethnographic notes on a counterproductive industry. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42, 7, 1055-1075. doi: 10.1080/1369183X.2016.1139446

5. Etzold, B., Ahmed, A.U., Hassan, S.R., Neelormi, S., Afifi, T. (2016). Rainfall Variability, Hunger, and Social Inequality, and Their Relative Influences on Migration: Evidence from Bangladesh. *Advances in Global Change Research*, 61, 27-41. doi: 10.1007/978-3-319-25796-9_2

6. Alexseev, M.A. (2001). Socioeconomic and security implications of Chinese Migration in the Russian Far East. *Post-Soviet Geography and Economics*, 42, 2, 122-141. doi: 10.1080/10889388.2001.10641166

7. Castles, S. (2009). Development and migration or migration and development: What comes first? *Asian and Pacific Migration Journal*, 18, 4, 441-471. doi: 10.1177/011719680901800401

8. McMahon, S. (2018). The politics of immigration during an economic crisis: analysing political debate on immigration in Southern Europe. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44, 14, 2415-2434. doi: 10.1080/1369183X.2017.1346042

9. Crawley, H., Düvell, F., Jones, K., McMahon, S., & Sigona, N. (2017). Unravelling Europe's 'migration crisis': Journeys over land and sea. *Unravelling europe's 'migration crisis': Journeys over land and sea*, 1-184.

10. Shymanska, K.V., Kurylo, M., Karmaza, O., Timchenko, G. (2017). Determinants of migration motives as a precondition for the migration flows formation. *Problems and Perspectives in Management*, 15, 3, 1-13. doi: 10.21511/ppm.15(3-2).2017.05

11. Gryshova, I., Kofman, B., Petrenko, O. (2019). Migration cultures and their outcomes for national security. *Journal of Security and Sustainability Issues*, 8, 3, 521-530. doi: 10.9770/jssi.2019.8.3(18)

12. Kurmaiev, P., Seliverstova, L., Husarevych, N., Kolisnichenko, P. (2020). Migration as a factor of the sustainable economic development. *European Journal of Sustainable Development*, 9, 1, 380-390. doi: 10.14207/ejsd.2020.v9n1p380